

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій (реєстр. № 6269 від 31 березня 2017 року)

Комітет з питань правової політики та правосуддя на засіданні 17 травня 2017 року (протокол № 59) розглянув на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій (реєстр. № 6269 від 31 березня 2017 року), поданий Кабінетом Міністрів України (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою метою Законопроекту є встановлення єдиного і чіткого підходу до отримання громадянами – працівниками державного або комунального сільськогосподарського підприємства, установи, організації, працівниками державних та комунальних закладів освіти, культури, охорони здоров'я, розташованих на території відповідної ради, а також пенсіонерами з їх числа земельних ділянок, які перебувають у постійному користуванні таких підприємств, установ та організацій, а також врегулювання питання використання земель, які залишаються у державній або комунальній власності після розпаювання державного або комунального сільськогосподарського підприємства, установи, організації.

Для досягнення мети Уряд пропонує внести зміни до Земельного кодексу України та законів України «Про приватизацію державного майна», «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі» щодо врегулювання питання розпаювання земель державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ, організацій, визначивши конкретний перелік осіб, які мають право на отримання земель безоплатно у власність, надати механізм розрахунку розміру та вартості земельної частки (паю). Також Законопроектом передбачається визначити перелік земель, які залишаються у державній або комунальній власності після розпаювання державного або комунального сільськогосподарського підприємства, установи, організації та вказати можливі шляхи їх використання.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України Комітет виходить з такого.

В Основному Законі України зазначається, що Україна є правовою державою (стаття 1), органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6), закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8). За приписом частини другої статті 19 Основного Закону України органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

За Основним Законом України (частини перша, друга статті 13) об'єктами права власності Українського народу є, зокрема, земля, її надра та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону.

До того ж Конституцією України (частина друга статті 14) визначено, право власності на землю набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону.

Необхідність врегулювання права власності, в тому числі і на землю, на рівні законів підтверджується і правовими позиціями Конституційного Суду України, згідно з якими правовий режим власності, порядок і умови набуття та припинення права власності, а також права володіння, користування та розпорядження майном визначаються законами (абзац другий пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 13 грудня 2000 року № 14-рп/2000); виключно законами України встановлюється правовий режим власності, в основі якого - конституційні положення, конкретизовані в законах, які можуть містити й певні особливості правового режиму тих чи інших форм власності (абзац другий підпункту 3.4 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 20 червня 2007 року № 5-рп/2007).

Як зазначив Конституційний Суд України у Рішенні від 13 грудня 2000 року № 14-рп/2000, одним із способів зміни форми власності є приватизація, в процесі якої відбувається відчуження на користь фізичних або юридичних осіб майна, що є державною чи комунальною власністю (абзац другий пункту 3 мотивувальної частини).

При цьому, Конституційний Суд України у Рішенні від 9 листопада 2011 року № 14-рп/2011 зауважив, що юридично забезпечена можливість здійснювати правомочності щодо володіння, користування і розпорядження власника належним йому майном не може виходити за рамки, встановлені правовими нормами, що регулюють відносини у сфері власності (абзац другий пункту 3 мотивувальної частини).

Водночас, Європейський суд з прав людини неодноразово вказував на необхідність дотримання справедливої рівноваги між інтересами суспільства та необхідністю дотримання фундаментальних прав окремої людини (рішення у справах «Спорронг і Льюнрот проти Швеції» від 23 вересня 1982 року п. 69, «Федоренко проти України» від 1 червня 2006 року п. 28).

Основним Законом України (пункти 1, 7 частини першої статті 92) встановлено, що права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод, а також правовий режим власності визначається виключно законами України.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005, правовий режим власності означає врегулювання нормами закону земельних відносин, правове визначення форм власності на землю, порядку набуття і здійснення права власності, а також права постійного чи тимчасового землекористування щодо управління землями тощо, реалізацію та позбавлення цього права, функції, компетенцію органів державної влади і місцевого самоврядування (абзац другий пункту 6 мотивувальної частини). Однією з підстав набуття громадянином права на землю є приватизація, яка здійснюється на добровільній основі і полягає в безоплатній передачі земельних ділянок, що перебувають у користуванні громадян (абзац восьмий підпункту 5.5 пункту 5 мотивувальної частини цього ж Рішення).

Прийняття законів Конституція України відносить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85).

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій (реєстр. № 6269 від 31 березня 2017 року), поданий Кабінетом Міністрів України, не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ